AVİM Yorum • No: 2014 / 38 • Mart 2014

DÜNYA KİLİSELER KONSEYİ NEDİR?

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Dünya Kiliseler Konseyi (resmi İngilizce adıyla World Council of Churches, WCC) dünya çapında çeşitli Hristiyan kiliselerden ve kilise birliklerinden oluşan uluslararası bir örgüttür. Örgütünün kuruluş ilkeleri, üyelerin Hz. İsanın hayatını ve öğretilerini ortak bir şekilde kabulleri ve Hristiyan inancına olan bağlılıkları üstüne dayalıdır. WCC, dünyanın en geniş çaplı ve kapsayıcı ekümenik (yani Hristiyan birliği çağrısı yapan) hareket örgütüdür. WCC açısından Hristiyan birliği tüm kiliselerin üstünde yapılanacak bir dünya kilisesi olarak algılanmamalıdır. WCC için Hristiyan birliği, dünya çapında Hristiyanları ilgilendiren meselelerde Hristiyan dayanışmasının ve işbirliğinin elde edilmesi anlamına gelmektedir. WCC, kendisini bu tür bir dayanışma ve işbirliğinin elde edilmesine olanak sağlayan bir platform olarak görmektedir.

WCC, örgütün temel hedefinin ekümenlik elde etmek olduğunu belirtmektedir. Bu hedef doğrultusunda WCC üyesi kiliseler çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadırlar. WCC, bu faaliyetleri arasında şunların olduğunu belirtmektedir: Hristiyan ibadetinde ortaklık bularak Hristiyan birliğinin teşvik edilmesi, misyonerlik yaparak Hristiyanlığın yayılması, insanların ihtiyaçlarının giderilmesi için ve insanlar arasındaki ayrılıkların ortadan kaldırılması için hizmet edilmesi, dünyada adalet ve barış için mücadele edilmesi ve Hristiyanlığın ilkelerinin savunulması.

WCC 1948 yılında 147 üyeyle kurulmuştur. Bu 147 üyenin çoğunluğu Avrupa ve Kuzey Amerikadan olan Protestan kiliseleriydi. Merkezi Cenevrede olan bu örgütün günümüzde dünya çapında 500 milyon Hristiyanı temsil eden 345 üyesi vardır. WCC artık ilk dönemlerindeki gibi ağırlıklı olarak bir Protestan Avrupa ve Kuzey Amerika örgütü değildir: örgütte artık tüm kıtalardan, 110dan fazla ülkeden Ortodoks, Anglikan, Birleşik ve diğer kiliseler mevcuttur. Ayrıca kuruluşu sırasındaki yapısının aksine örgütün üye kiliseleri artık güney yarımkürede yoğunlaşmış durumdadır.

WCC üyesi olmayan önemli bir kilise ise Vatikandaki Roma Katolik Kilisesidir. Bunun sebebi WCC değildir, aksine bunun sebebi Vatikan Kilisesinin kendisini tanımlayış şeklidir. Vatikan Kilisesi kendisini Hristiyanlığın tek gerçek kilisesi, diğer tüm kiliseleri ise yollarını kaybetmiş ve Vatikan Kilisesi bünyesine tekrar katılması gereken kiliseler olarak görmektedir. Yani Vatikan Kilisesi Hristiyan birliğini farklı bir şekilde tanımlamaktadır: Hristiyan birliği tüm Hristiyanlığı Vatikan Kilisesi çatısı altında toplamaktır. Bu sebepten

dolayı Vatikan Kilisesi WCCye hiç üyelik başvurusunda bulunmamıştır. Ancak Vatikan Kilisesinin yine de WCCde gözlemci statüsü vardır. WCC ile Vatikan Kilisesi arasında düzenli olarak toplantılar yapılmakta, aynı zamanda Vatikan Kilisesinin bazı WCC komisyonlarında tam oy hakkı olan temsilcileri bulunmaktadır.

WCCnin örgüt yapısı birkaç tane organdan oluşmaktadır. Üye kiliselerin temsilcilerinden oluşan Meclis (the Assembly) örgütün en üst düzey yasama organıdır. Meclis, örgütün programlarını gözden geçirmek ve genel politikalarını belirlemek ile başkanları seçmek ve Merkez Komiteyi atamak için sekiz yılda bir toplanır. Merkez Komite (Central Committee), dünyadaki çeşitli bölgelerin ve Hristiyan gruplarının iyi bir şekilde temsil edilmesi göz önünde bulundurularak, Meclis tarafından Meclis temsilcilerinin bu organa atanmasıyla oluşturulur. Merkez Komite WCCnin en üst düzey yönetim organı olarak faaliyet gösterir; WCCnin politikalarını yürürlüğe koymak, programları gözden geçirmek ve gözetlemek ile örgütün bütçesinin belirlemek için 12 ila 18 arasında bir toplanır. Merkez Komitenin kendisi ise yirmi üyesini İcra Komitesini oluşturması için seçer. İcra Komitesi (Executive Committee), Merkez Komitesinin açıkça belirttiği yönergeler çerçevesinde programların personellerinin atanması, devam eden işlerin denetlenmesi ve WCCnin bütçesinin gözetlenmesi amaçlarıyla senede iki kere toplanır.

WCCnin en üst düzey yetkilisi genel sekreterdir. Örgütün şu anki genel sekreteri Norveç Kilisesi rahibi Dr. Olav Fykse Tveittir. Genel sekreter görevi gereği Merkez Komite için moderatörlük yapar, hem Merkez hem de İcra Komitesi için başkanlık eder. WCCde genel sekreter dışındaki diğer önemli yetkililer ise örgütün sekiz başkanıdır. Başkanlar, Meclis temsilcileri arasından seçilirler ve aynı zamanda Merkez Komite üyesi olarak görev alırlar. Başkanlar (Meclis bir dahaki sefere buluşana kadar) sekiz seneliğine seçilirler, ekümenliğin teşviki ve WCCnin faaliyetlerini yorumlamak ile görevlendirilirler. WCCnin faaliyetlerinin yorumlanması açısından her başkan temsil ettiği bölgeyi ilgilendiren faaliyetleri yorumlamaya odaklanır.

30 Ekim – 8 Kasım 2013 tarihleri arasında, Meclisin Busanda (Güney Kore) gerçekleşen 10. toplantısı sırasında Ermeni Apostolik Kilisesinin Kutsal Eçmiyazin Ana Makamı Katolikosu II. Karekin (tüm Ortodoks Ermenilerin ruhani lideri) oybirliği ile WCCnin sekiz başkanından biri olarak seçilmiştir. II. Karekin, WCCnin Oryantal Ortodoks Hristiyan üyelerini temsil etmesi amacıyla başkan olarak seçilmiştir.

II. Karekinin ve Ermeni Apostolik Kilisesinin ısrarları üzerine - tam da II. Karekinin WCCye başkan olarak seçilmesine denk gelecek şekilde – WCC, sözde Ermeni soykırımının 100. yıldönümü anma etkinliklerine dâhil olma kararı vermiştir. Onuncu toplantısı sırasında Meclis, WCC genel sekreterinden şu konularda taleplerde bulunmuştur:

A. 2015 yılında, Ermeni Soykırımının yüzüncü yıl dönümü olan 24 Nisan 2015 için, soykırımın tanınması ve tazminat talepleri için; WCC üye kiliselerinin, uluslararası örgütlerin, hukukçuların ve insan hakları savunucuların da katılımları ile Cenevrede bir uluslararası konferans düzenlenmesi;

B. Düzenlenecek uluslararası konferansla aynı zamanda Cenevre Katedralinde Ermeni Soykırımı kurbanlarını anmak amacıyla bir ekümenik dua ayininin düzenlenmesi; ve

C. Uluslararası konferans tarihleri sırasında Ermeni şehitlerinin anısı için ve Ermeni Soykırımının tanınması için WCCnin üye kiliselerini duaya davet edilmesi.[1]

Meclisin sözde soykırım kurbanları için şehit kelimesini kullanması dikkat çekicidir (Ermeniler de bu kelimeyi kullanmaya yatkındırlar). Meclis, şehit kelimesini hangi çerçevede kullandığını belirtmemiştir. Yayınlanan metinde sözde soykırım için getirilen tek açıklama şudur: 1915-1916 yılları arasında, günümüzdeki Türkiyede, 1.5 milyon Ermeni Osmanlı İmparatorluğu tarafından katledilmiş, binlercesi ise yerlerinden edilmiş ya da sınır dışı edilmiştir.[2] Bu açıklama, iddia edildiği gibi 1.5 milyon Ermeninin neden katledildiği detayına girmemektedir. İngilizcede (WCCnin bahsi geçen metninin dili İngilicedir) şehit (martyr) kelimesinin birincil anlamı bir dini inkâr etmeyi reddetmenin veya buna tanık olmanın cezası olarak ölüme razı olan kimsedir.[3] Şehit kelimesinin ikincil anlamı ise bir ilke uğruna çok değerli bir şeyi, özellikle de kendi hayatını, kurban eden kimsedir.[4] 1915 olayları sırasında hayatlarını kaybedenleri şehit olarak adlandırmak Ermeni iddialarına ters düşen bir tarihi çerçeve yaratmaktadır. Ermeniler, kendilerinin örgütlü bir toplu imha etme harekâtının barışçıl Hristiyan kurbanları olduklarını iddia etmektedirler. Şehit kelimesinin kullanılması ise onların belli bir dini amaç uğruna etkin bir şekilde mücadele ettiklerini ima etmektedir. Bu sebepten dolayı şehit kelimesinin kullanılması 1915 olaylarında ölen Ermenilerin kurban değil de, belli bir amaç uğruna ölen insanlar oldukları sonucunu yaratmaktadır. Bir başka yorumlamayla ise, şehit kelimesi 1915 sırasında Ermenilerin Osmanlı yetkilileri tarafından Hristiyanlıklarını ölüm tehdidiyle reddetmeye zorlandıkları imasını yaratmaktadır. Ancak böyle bir zorla din değiştirtme Türkiye aleyhindeki tarih anlatımları tarafından bile doğrulanmamaktadır. Şehit kelimesi ile ne kastedilmek istenmiş olursa olsun, WCCnin bu kelimeyi kullanış şekli önyargılarla doludur.

Bu, WCCnin Ermenilerin soykırım iddialarına dâhil olmalarının tek örneği değildir. 1983ten bu yana WCC sözde Ermeni soykırımının tanınması ve tanıtılması için çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Örnek olarak WCC 1983 yılında Birleşmiş Milletlere sözde soykırımı tanıması için çağrıda bulunmuştur. 1984 yılında ise Ermenistan: Devam Eden Trajedi adlı 1915 olayları ile ilgili bir rapor yayınlamıştır. WCCnin Türkiyeye olan tavrı yaptığı açıklamalardan ve yayınladığı raporlardan belli olmaktadır. WCC, 2005 yılında sözde Ermeni soykırımı ile ilgili olarak yaptığı bir açıklamada Türkiyenin insan haklarına olan umursamazlığının ve saygısızlığının insanlığın vicdanına tamamen ters düşen barbarca hareketlere sebebiyet verdiğini ima etmiştir.[5] WCCnin dini kimliğiyle şekillenmiş ve son derece önyargılı algılayışına göre, Türkiye sözde soykırımı inkâr etmekle suçludur ve bu inkâr edişiyle Ermenilere sürekli olarak psikolojik bir acı yaşatmaktadır.[6]

WCCnin sözde Ermeni soykırımının tanınması faaliyetlerine ne denli dâhil olduğu örgütün internet sitesinde II. Karekin için ayrılan sayfada da görülebilmektedir. Bahsi geçen sayfada II. Karekinin sözde soykırımı tanıtma çabaları, kendisinin ekümenik bağları kuvvetlendirmeye yönelik faaliyetlerinin bir parçasıymış gibi anlatılmaktadır.[7] Böyle bir anlatım şu sonucu ortaya çıkarmaktadır: Hem WCC, hem de II. Karekin sözde soykırımın tanınmasının Hristiyan birliğine hizmet ettiğini düşünmektedir. Buna ilaveten II. Karekin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Perinçek v. Switzerland (Perinçek İsviçreye karşı) davasında Doğu Perinçek lehine karar vermesi[8] üzerine WCC Genel Sekreteri Olav Fykse Tveite resmi bir mektup göndermiştir.[9] Katolikos mektubunda WCC üyesi kiliseleri

AİHMin kararına karşı tepkilerini dillendirmeye davet etmiş ve onların İsviçreyi Mahkemenin kararına itiraz etme konusunda teşvik etmelerini istemiştir. II. Karekinin bu talepleri üzerine WCC Genel Sekreteri Tveit İsveçreye AİHMin kararına itiraz etme hakkını kullanması konusunda çağrıda bulunmuştur (11 Mart 2014'te İsviçre, davanın tekrar gözden geçirilmesi konusundaki itiraz hakkını kullanacağını açıklamıştır).[10]

Anlatılanlardan anlaşılabileceği gibi WCC, kendisini Ermenilerin sözde soykırımın tanınmasına dair çabalarına çok ciddi bir şekilde dâhil etmiştir. WCC, dünyadaki değişik Hristiyan grupları arasındaki ekümenik bağları kuvvetlendirmek amacıyla kurulmuştur. Ancak görüldüğü üzere WCC şu anda, Ermeni Apostolik Kilisesinin ve çeşitli Ermeni toplulukları liderlerinin önyargılı iddialarından yola çıkarak, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Türkiyenin üzerine topluca çullanma işine girişmiştir. WCCnin bu tutumu dinin kötüye kullanılması açısından ahlak dışı bir davranış olduğu gibi, aynı zamanda günümüz dünyasında dinler arası diyalog kurulması açısından da son derece sakıncalıdır.

Notlar

[1] World Council of Churches, Minute on 100th Anniversary of the Armenian Genocide, (yayınlanma tarihi: 8 Kasım 2013) - http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/2013-busan/adopted-documents-statements/minute-on-100th-anniversary-of-the-armenian-genocide?set_language=en

[2] World Council of Churches, *Minute on 100th Anniversary of the Armenian Genocide.*

[3] Merriam-Webster.com, martyr, (son giriş tarihi: 25 Şubat 2014) - http://www.merriam-webster.com/dictionary/martyr

[4] Merriam-Webster.com, *martyr.*

[5] Bu alıntı doğrudan Türkiyeden bahsetmemekle beraber, WCCnin bu alıntıyı sözde Ermeni soykırımı için yaptığı bir açıklamada kullanması ve açıklama sayfasında Turkeynin (Türkiye) anahtar kelime olarak belirtilmesi WCCnin Türkiyeye karşı olan zihniyetini gözler önüne sermektedir. World Council of Churches, Commemoration of the 90th anniversary of the Armenian Genocide, (yayınlanma tarihi: 24 Nisan 2005) - http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-commissions/international-affairs/regional-concerns/europe/commemoration-of-the-90th-anniversary-of-the-armenian-genocide

[6] World Council of Churches, *Minute on 100th Anniversary of the Armenian Genocide.*

[7] World Council of Churches, Catholicos Karekin II - WCC president (Oriental Orthodox), - http://www.oikoumene.org/en/about-us/organizational-structure/presidents-officers/catholicos-karekin-ii

[8] İsviçrede katıldığı çeşitli toplantılar sırasında Türkiye İşçi Partisi başkanı Doğu Perinçek sözde Ermeni soykırımını açıkça reddetmiştir. Kendisine karşı açılan davada İsviçre

mahkemeleri tarafından nefret söylemi yaptığı gerekçesiyle mahkûm edilmiştir. İsviçrede tüm temyizleri kaybeden Perinçek, durumu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşımıştır. AİHM, kararında Perinçekin tartışmalı bir tarihi meselede fikrini beyan ettiği ve Ermenilere hakaret etmediği sonucuna varmıştır. Bu sebepten dolayı Mahkeme, İsviçrenin Perinçeki mahkûm ederek onun ifade özgürlüğünü kısıtladığı kararını vermiştir.

[9] Massispost, Catholicos Karekin Expresses Concern over ECHR Ruling on Genocide Denial Case, (yayınlanma tarihi: 20 Şubat 2014) - http://massispost.com/2014/02/catholicos-karekin-expresses-concern-over-echr-ruling-on-genocide-denial-case/

[10] World Council of Churches, ECtHR judgement an affront to memory of the victims of Armenian genocide, (yayınlanma tarihi: 27 Şubat 2014) - https://www.oikoumene.org/en/press-centre/news/ecthr-judgement-an-affront-to-memory-of-the-victims-of-armenian-genocide

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "DÜNYA KİLİSELER KONSEYİ NEDİR?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2014 / 38. Mart 06. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/DUNYA-KILISELER-KONSEYI-NEDIR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır